

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства аграрної політики
та продовольства України

№ _____

МЕТОДИ

**відбору зразків для визначення максимально допустимих рівнів нітратів
у деяких харчових продуктах для цілей державного контролю**

I. Загальні положення

1. Ці Методи відбору зразків для визначення вмісту нітратів у деяких харчових продуктах для цілей державного контролю (далі – Методи відбору); які встановлюють процедури, за якими відбираються зразки харчових продуктів для лабораторних досліджень (випробувань) на вміст нітратів, та розроблені відповідно до законів України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти

тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин", розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 228 "Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV "Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею" з урахуванням вимог Регламенту Комісії (ЄС) № 1882/2006 від 19 грудня 2006 року, яким встановлюються методи відбору зразків та їх дослідження з метою здійснення офіційного контролю за рівнями нітратів деяких у харчових продуктах.

2. У цих Методах відбору терміни вживаються у таких значеннях:

лабораторний зразок – призначений для лабораторного дослідження (випробування) зразок, виділений з об'єднаного зразка, або цілий об'єднаний зразок, якщо згідно з цими Методами відбору він не підлягає поділу на кілька лабораторних зразків;

об'єднаний зразок – це комбінована загальна кількість всіх точкових зразків, відібраних із партії або частини партії; об'єднані зразки вважаються репрезентативними для партій або частини партій, з яких вони були взяті;

партія – будь-яка визначена оператором ринку кількість харчового продукту, що походить з одного поля або критої ділянки, одного врожаю або охоплюється одним вантажем, з однаковими назвою, властивостями (такими як походження, сорт рослин або тип ґрунту в межах максимальної площі у два гектари), типом пакування, пакувальником, відправником або маркуванням;

крита ділянка – земельна ділянка (її частина), вкрита теплицею (з використанням скла, пластику чи поліетиленової плівки), в межах якої вирощується один сорт рослин, що має однакову стадію зростання та врожай якого планується зібрати одночасно;

поле – земельна ділянка (її частина), в межах якої є однаковими тип ґрунту, на якій вирощуються один сорт рослин, за однаковим методом та стадію такого вирощування;

точковий зразок – певна кількість матеріалу, довільно відібраного з одного місця партії або частини партії (наприклад, окрема голівка салату або шпинату, невелика кількість молодих листків або упаковка нарізаних листків);

частина партії – фізично відокремлена та ідентифікована частина визначеної партії, щодо якої застосовується відповідний метод відбору зразків.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у законах України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти та корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин".

3. Методи відбору є обов'язковими для:

державних ветеринарних інспекторів (державних інспекторів) Держпродспоживслужби;
акредитованих лабораторій;
операторів ринку з виробництва та/або обігу харчових продуктів.

4. Зразки для визначення вмісту нітратів у деяких харчових продуктах для цілей державного контролю повинні відбиратися відповідно до вимог, встановлених у розділах II–V цих Методів відбору.

5. Під час відбору зразків вживаються запобіжні заходи з метою недопущення змін, які можуть вплинути на:

вміст максимально допустимих рівнів нітратів у харчових продуктах та негативно позначитися на результатах лабораторних досліджень (випробовувань) або зробити об'єднаний зразок не репрезентативним (у зв'язку з наявністю ґрунту на салаті або шпинаті тощо);

безпеку харчових продуктів або цілісність партій, від яких відбираються зразки.

Також мають вживатися запобіжні заходи, необхідні для забезпечення безпеки осіб, які відбирають зразки.

6. Кожний лабораторний зразок або об'єднаний зразок (у разі неможливості підготовки лабораторного зразка в місці відбору) поміщають в чистий непрозорий інертний контейнер, який забезпечує належний захист від забруднення (контамінації), впливу на склад зразка та пошкодження під час транспортування. Потрібно забезпечити усі необхідні умови та запобіжні заходи для унеможливлення змін у складі зразка під час його зберігання та/або транспортування.

7. Відбір зразків оформляється актом відбору зразків (кожний зразок, відібраний для цілей державного контролю, підлягає реєстрації із зазначенням дати і місця відбору зразків, опис поля (критої ділянки) та партії або частини партії, з якої було відібрано зразки, кількість та загальна маса відібраних точкових, об'єднаних та лабораторних зразків, сорт рослин, тип ґрунту, метод та стадія вирощування). Зразки опечатуються в місці відбору зразка, на упаковку обов'язково наноситься ідентифікаційний код, який відповідає ідентифікаційному коду акта відбору зразків і дає змогу чітко ідентифікувати партію або частини партії харчових продуктів, від яких було відібрано зразки.

II. Процедури відбору зразків харчових продуктів

1. Зразки відбираються окремо від кожної партії або частини партії, яка підлягає державному контролю. Партії, маса яких більше 30 т або які походять з полів площею більше 3 га, розділяють на частини партії, від кожної з яких відповідні зразки відбираються окремо.

2. Відбір точкових зразків здійснюється з різних місць, розподілених максимально рівномірно по всій партії або частині партії, крім випадків, коли це неможливо з певних причин. Про причини відхилення від процедури відбору зразків зазначається в акті відбору зразків. З кожної рослини видаляються ґрунт, зовнішні неїстівні та ушкоджені листя. З метою унеможливлення штучного зменшення вмісту нітратів категорично забороняється мити зразки.

3. Об'єднаний зразок утворюється шляхом об'єднання точкових зразків.

4. Об'єднаний зразок підлягає гомогенізації. Для кращого змішування точкові зразки можуть бути заморожені та подрібнені. Залежно від розміру обладнання (подрібнювача), яке використовується для гомогенізації, подрібнюється (змішується) один або більше точкових зразків. Для забезпечення високого рівня екстрагування нітрату необхідна максимально ретельна гомогенізація об'єданого зразка. Поводження зі зразками повинно бути однаковим незалежно від того, чи їх було відібрано з поля (критої ділянки) чи на стадії роздрібної торгівлі.

5. Однорідний (гомогенізований) об'єднаний зразок розділяється на два лабораторні зразки (крім випадків, коли це неможливо здійснити через недостатню кількість відповідного матеріалу або внаслідок того, що харчові продукти є швидкопсувними), один з яких направляється для проведення основного лабораторного дослідження (випробування), а другий вручається оператору ринку і зберігається ним на випадок проведення арбітражного лабораторного дослідження (випробування).

6. Якщо інше прямо не зазначено, ці Методи відбору застосовуються однаковою мірою до різних видів харчових продуктів, у тому числі тих, що реалізуються без упаковки, у контейнерах, габаритній транспортній упаковці (мішки, коробки тощо) або роздрібній упаковці.

III. Методи відбору зразків рослин в полі

1. Відбір зразків рослин в полі здійснюється із врахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

2. Точкові зразки не відбираються на ділянках, які не забезпечують репрезентативності поля (критої ділянки).

3. Поля з різними типами ґрунту та поля, де вирощуються різні сорти рослин, та на яких застосовуються різні методи вирощування або збирання врожаю проводяться в різний час, вважаються окремими полями, а відповідні харчові продукти належать до різних партій.

4. Поле, площа якого перевищує 3 га, розділяється на дві частини партії площею 2 га, відбір зразків від кожної з яких проводиться окремо.

5. Точкові зразки відбираються шляхом проходження через поле у напрямку, що відображає літери "W" або "X". Відбір зразків рослин, вирощуваних на вузьких грядках чи критих ділянках, здійснюється шляхом проходження декількох грядок у формі, що відображає літери "W" або "X".

6. Рослини зрізуються на рівні ґрунту.

7. Об'єднаний зразок повинен містити не менше 10 рослин, а його маса становити не менше 1 кг. Зразки відбираються лише з рослин товарного розміру.

IV. Методи відбору зразків рослин, дитячого харчування та харчових продуктів на основі зернових для дітей грудного віку (infants) та молодшого віку (young children)

1. Метод відбору зразків, встановлений цим розділом, застосовується до партій, маса яких не більше 25 т.

Якщо маса партії не є кратною 25 тоннам, допускається, щоб маса частини партії була в діапазоні від 15 т до 30 т. Якщо партія не розділена або частину партії можна відокремити фізично, зразок відбирається з партії.

2. Партії, маса яких більше 30 т, розділяють на частини партії (за умови, що частину партії можна відокремити фізично).

3. Маса об'єданого зразка має становити не менше 1 кг.

4. Мінімальна кількість точкових зразків, які необхідно відібрати від партії рослин, дитячого харчування та харчових продуктів на основі зернових для дітей грудного віку (infants) та молодшого віку (young children), наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Мінімальна кількість точкових зразків,
які необхідно відібрати від партії**

Маса партії, кг	Мінімальна кількість точкових зразків	Мінімальна маса об'єданого зразка, кг
< 50	3	1
від 50 до 500	5	1
> 500	10	1

5. Кількість точкових зразків, які необхідно відібрати від партій, що складаються з окремих упаковок, наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

**Кількість точкових зразків (упаковок),
які необхідно відібрати від партії, що складається з окремих упаковок**

Кількість упаковок або одиниць в партії	Кількість упаковок або одиниць, що відбираються	Мінімальна маса об'єданого зразка, кг
1	2	3
від 1 до 25	1 упаковка чи одиниця	1
від 26 до 100	приблизно 5%, щонайменше 2 упаковки чи одиниці	1
> 100	приблизно 5%, максимально 10 упаковок або одиниць	1

6. Якщо використання такого методу відбору призводить до порушення цілісності партії (у зв'язку з особливостями виду упаковки, способу транспортування тощо), допускається використання альтернативного методу відбору зразків за умови, що він забезпечує репрезентативність об'єднаного зразка та детально описаний в акті відбору зразків.

У такому разі зразок відбирається на випадковій основі в межах усієї партії (її частини), а там, де це фізично неможливо – в межах доступних ділянок партії (її частини).

V. Методи відбору зразків на етапі роздрібної торгівлі

1. Відбір зразків на стадії роздрібної торгівлі здійснюється відповідно до розділу III цих Методів відбору.

Якщо не можливо здійснити відбір зразків, на стадії роздрібної торгівлі може застосовуватись альтернативний метод відбору зразків за умови, що він забезпечує достатню репрезентативність об'єднаного зразка партії, з якої здійснюється відбір зразків, і детально описаний в акті відбору зразків.

2. У будь-якому випадку маса об'єднаного зразка повинна становити не менше 1 кг (якщо частка точкового зразка при відборі є настільки малою, що неможливо отримати об'єднаний зразок масою 1 кг, загальна маса об'єднаного зразка може бути меншою 1 кг). Також маса об'єднаного зразка від партій дитячого харчування та харчових продуктів на основі зернових для дітей грудного віку (infants) та молодшого віку (young children) може становити 0,5 кг.

VI. Підготовка зразків

для визначення нітратів у деяких харчових продуктах та визначення відповідності (оцінки) партій

1. Зразок харчових продуктів, зокрема свіжих, необхідно передати у лабораторію протягом 24 годин після його відбору. Під час транспортування зразок зберігається охолодженим, а якщо це неможливо, піддається глибокому заморожуванню протягом 24 годин та зберігається в замороженому стані (не більше шести тижнів).

2. З кожної окремої одиниці зразка необхідно видалити ґрунт, сильно забруднені ґрунтом неїстівні та пошкоджені листки. Забороняється мити зразки, оскільки це може призвести до зменшення вмісту нітратів.

3. Весь зразок необхідно гомогенізувати. Залежно від розміру блендера/мацератора/подрібнювача, що використовується, з метою гомогенізації може бути об'єднано одну або більше одиниць. Для кращого змішування одиниці можуть бути заморожені та подрібнені перед гомогенізацією. Необхідно продемонструвати, що процес гомогенізації, який застосовується, забезпечує повну гомогенізацію. Ретельна гомогенізація необхідна для максимальної екстракції та ступеня вилучення нітрату. Поводження зі зразками повинне бути однаковим незалежно від того, чи вони були отримані з поля, чи з роздрібною торгівлі.

4. З комбінованої суспензії необхідно взяти один або більше аналітичних зразків для дослідження.

5. Визначення відповідності (оцінка) партії або частини партії за результатами лабораторних досліджень (випробувань) проводиться таким чином:

партія або частини партії відповідають встановленим вимогам законодавства, якщо результат лабораторного дослідження (випробування) лабораторного зразка не перевищує максимально допустимий рівень нітратів з урахуванням коефіцієнта відновлення і невизначеності вимірювання, які зазначаються лабораторією, що провела дослідження (випробування), в експертному висновку (протоколу, звіту або іншого аналогічного документа);

партія або частини партії не відповідають встановленим вимогам законодавства, якщо результат лабораторного дослідження (випробування) лабораторного зразка перевищує максимально допустимі рівні нітратів з урахуванням коефіцієнта відновлення і невизначеності вимірювання, які зазначаються лабораторією, що провела дослідження (випробування), в експертному висновку (протоколу, звіту або іншого аналогічного документа).

**Директор Департаменту аграрної
політики та сільського господарства**

В. Топчій